

P. Mondrian.

De realisering van het Neo-Plasticisme in verre /
toekomst en <- de> in de huidige Architectuur. //
(Architectuur begrepen als onze ge- /
heele (niet-natuurlijke) omgeving.) //

„Bouwkunst” zien we langzamerhand overgaan in /
„bouwen”; „Kunstnijverheid” zich gaandeweg verliezen /
in „machinale produktie”. „Beeldhouwkunst” wordt /
hoofdzakelijk „versiering” of gaat op in luxe- en ge- /
bruiksvoorwerpen. „Tooneelkunst” wordt ter zijde ge- /
drongen door Cinema en Music-hall ; „Muziek” door /
dansmuziek, gramo(- ph)foon, enz ; „Schilderkunst” door /
Cinema, fotografie, reproductie, enz. „Literatuur” /
ging uit haren aard reeds grootendeels op in „prak- /
tisch nut (wetenschap, journalistiek, enz.) en /
gaat dit steeds meer. Als „Dichtkunst” wordt zij /
meer en meer belachelijk. Evenwel : ondanks /
alles zetten alle Kunsten zich voort en zoeken ver- /
nieuwing. Maar ook de weg tot vernieuwing is /
hun vernietiging. Evolueeren is breken met tradi- /
tie --- de „Kunst” (in traditioneelen zin) gaat reeds /
al meer verloren : is dat reeds in de Schilderkunst /
(als Neo-Plasticisme) Tegelijkertijd zien we het ui- /
terlijke leven voller, veelzijdiger worden. Snelver- /
keer, sport, machinale pro- en reproductie enz. zijn /
middelen daartoe. Het begrensde, het „leven” aan /
Kunstvoortbrengen te besteden waar de heele we- /
reld rond-om ons is, wordt gevoeld. Het leven /
<richt zich toch → eischt> steeds meer de aandacht --- /
maar <[xxx] → blijft> domineerend materieel. Kunst “vulg- ///

ariseert” al meer en meer. Het „Kunstwerk” /
 ziet men als materieele waarde. Deze daalt al /
 meer of wordt “gedragen” door den handel. (Het leven → De maatschappij) /
 stelt zich al meer tegen het intellectueele- en ge- /
voelsleven --- of stelt deze in (zijn → haar) dienst. Zoo stelt /
het zich ook tegen Kunst. En toch kan het dominee- /
 rend fysiek-zijn de(- n) gang van leven en Kunst /
 niet anders zien dan een ontaarding. Want het /
 gevoelsleven is thans zijn opbloei, het intellect /
 zijn kracht, het Kunstwerk zijn ideale uitdruk- /
 king. Omgeving zoowel (+ als) leven tonen zich minder- /
 waardig in hun onvolkomen staat en dorre nood- /
zakelijkheid. Zoo is de Kunst de toevlucht. In /
 haar wordt schoonheid, (– gezo) harmonie, gezocht --- /
 niet of te vergeefs in het leven en (– omg) de omge- /
 ving. Zoo is schoonheid, harmonie tot „ideaal” /
 geworden --- onbereikbaar : als „Kunst” a part van /
 leven en omgeving gesteld. De „ik-heid” had /
 zodoende vrij spel te fantazeeren en ledig te gaan /
 in zelfbespiegeling ; in zelfgenieting van zelfreproductie : /
 (– Het) een schoonheid te scheppen naar eigen beeld. /
 Het eigenlijke leven zoowel als de ware schoonheid /
 werd de aandacht benomen. Dit alles in /
 onvermijdelijke noodzaak. Zoo maakten Kunst /
en leven zelf zich vrij. Tijd is evolutie, niette- /
 genstaande de ik-heid ook deze „ideaal”, onbe- /
reikbaar, stelt. //
 De massa betreurt heden het verval van Kunst, /
 waar zij zelf haar verdringt. Het domineerend phy- /
siek-zijn handhaaft zijn geheele wezen of tracht ///

dit althans te doen : het kant zich tegen onvermij- /
delijke evolutie - hoewel het die zelf voltrekt. //
 Evenwel kan, zoowel de Kunst als de werkelijkheid /
 <+ rond-)om-ons, dit gebeuren doen zien juist als de nade- /
ring van een nieuw leven -- van eidelijke mensch- /
bevrijding. Want ontstaat Kunst eenerzijds door den /
 opbloei van het domineerend-physiek-zijn (, het „senti- /
 ment”), anderzijds <+ (au fond) is zij enkel harmonie-beelding. <- Als) /
 <- schoonheid). Product van de levenstragiek -- ontstaan /
 door het domineeren van het fysieke (natuurlijke) /
in en om ons -- vertolkt zij den nog onvolkomen /
 staat van ons diepste „zijn”. Dit tracht (als „intuïtie”) /
 de zoolang de wereld duurt wel nooit geheel te overbrug- /
 gen kloof tusschen <hen → hem) en de materie-als-natuur /
 te niet de doen : de disharmonie tot harmonie /
om te werken. De vrijheid der Kunst „veroorlooft” har- /
 monie realiseering, hoewel het domineerend physiek- /
 zijn deze niet rechtstreeks als zoodanig vertolkt of /
 aanvaart. De Kunstevolutie houdt inderdaad in /
 het komen tot zuivere harmonie-beelding : <+ slechts) uiter- /
lijk trad de Kunst op als zich (in tijd) reducerende /
 uitdrukking van individueel gevoel. Zoo is de /
 Kunst de beelding van en (ongewild) tevens het /
middel tot materie-evolutie <- [xxx][xxx][xxx][xxx] /
 <- <+ [xx] > <- [xxx][xxx] > : het komen tot evenwichtigheid van /
natuur en niet-natuur - in en om ons. De Kunst /
 zal beelding en middel blijven tot deze evenwich- /
 tigheid (betrekkelijk) bereikt is. Dan heeft zij haar /
 werk gedaan en realiseert zich de harmonie in de /
uiterlijkheid rond-om-ons zoowel als in het uiter- ///

lijke leven. Het domineeren der levenstragiek /
is ten einde. //

De „Kunstenaar” gaat ⟨+ dan⟩ op in volledig-mensch-zijn. De /
„niet-kunstenaar” is zijn gelijke : is evenzeer van /
schoonheid doordrongen. Aanleg zal den een /
met het esthetische, den ander met het wetenschap- /
pelijke, een derde met iets anders doen bezighouden ---- /
als „vak”, dat dan gelijkwaardig deel van het geheel /
is. De Bouw-, Beeldhouw-, Schilderkunst en de /
Kunstnijverheid zijn dan overgegaan tot Archi- /
tectuur, d.i. onze omgeving. De minder „mate- /
riele Kunsten realiseeren zich in het „leven”. /
De Muziek (als „Kunst”) is dan geëindigd : de schoon- /
heid van het geluid-rond-om-ons --- gezuiverd, /
geordend, tot (nieuwe) harmonie gesteld --- /
is dan bevredigend. Als „Kunst” heeft dan ook /
de Literatuur geen reden van bestaan meer. Zij /
wordt nut-en-schoonheid-zonder-meer ⟨+ (zonder lyrische inkleeding)⟩. Too- /
neelspelkunst, Danskunst enz. vervallen met /
de domineerende tragiek -- en de harmonie- „/
beelding” : het levensbeweeg zelf is dan harmo- /
nisch. //

En toch houdt ⟨het → dit⟩ toekomstbeeld geen verstarring /
van leven in. Integendeel. Schoonheid kan bij /
verdieping nooit verliezen. Het zal slechts een /
andere schoonheid zijn dan die welke we thans /
kennen : moeielijk te begrijpen, niet dan gebrekkig /
te omschrijven. Zelfs het Neo-Plastisch „Kunst- /
werk” (nog min of meer individueel) beeldt nog /
onvolkomen deze, zijn eigen, realisering. De ///

vrijheid en volheid van het toekomstige leven /
 kan het niet rechtstreeks beelden. Veel ruimer /
dan in Kunst treedt het Neo-Plastisch begrip in <- het> /
 <+ zijn> toekomstige <- [xxx]> realiseering op. Evenals /
 de menselijke figuur niet dan door kleding /
 te verstrakken is, zijn er details die geen ui- /
 terste vervolgstrekking toelaten. Dit te forceeren /
 zou tot verstarring voeren. Zelfs reeds in de /
 huidige Architectuur eischt b.v. een eetservies /
 niet bepaald prismatische vormen : is de ver- /
 strakte (gespannen) ronde vorm wel de aange- /
 wezene. In de volledigheid en kracht der reali- /
teit worden zulke details van zelf opgeheven. Zulke /
 gebruiksvoorwerpen behoeven ons bovendien niet /
 dan bij „gebruik” te omgeven. Bij alle soberheid /
 zal het gerief zeer hoog opgevoerd zijn. Juist /
 uit de volmaaktheid der materie-verwerking komt /
 het gerief <- dan> van zelf voort (machines, ve- /
 voermiddelen, enz. enz). De mensch is dan een /
vrije. Moeite maakt slaaf. Hij is dan vrij /
 <- ook door zijn> (innerlijk en uiterlijk) ook /
 <+ door> hetgeen „waarin” hij leeft. De meer vol- /
 maakte uiterlijkheid, tegenover zijn meer /
 sobere innerlijkheid doet de harmonie /
 ontstaan. (Harmonie bedoeld als volmaakte acti- /
viteit ; niet als landelijke rust, de oude har- /
 monie. Zie over de nieuwe harmonie mijn brochu- /
 re “Le Neo-Plasticisme) //
 Zal, ook in dezen verren toekomst, het volledige le- /
ven niet onmogelijk gemaakt worden door de achter- /
 gebleven massa ? Het is van geen belang voor de /
evolutie : deze gaat door en met haar alleen hebben /
 we te rekenen. ///

Kunst was gedurende de eeuwen het surrogaat dat /
 het mensch-zijn verzoent met het uiterlijke leven. /
 „Gebeelde” schoonheid houdt het geloof aan „reële” /
 schoonheid in stand. Zij doet, al is het dan op beperk- /
 te wijze en op beperkt terrein, schoonheid aanschou- /
wend beleven. Waar het “geloof” een boven-mensche- /
 lijke abstractie eischt tot het leven in harmonie, /
 waar wetenschap slechts verstandelijk harmonie to- /
 nen kan, doet de Kunst ons haar beleven in ons /
geheele mensch-zijn. Zoò kan zij dit doordringen /
 van schoonheid, tot deze een met ons geworden is. Dan /
realiseeren we schoonheid in alles : <- [xxx][xxx]> de uiter- /
lijkheid-om-ons <- [xxx]> <+ komt> in gelijkwaardige verhouding /
tot het mensch-zijn. //

De materie-buiten-ons is dan allengs daartoe /
verwerkt. Die „verwerking” is noodzakelijk. Zoo- /
 wel de werkelijkheid om-ons-heen als de Kunst to- /
 nen dat om tot wezenlijke harmonie te komen het /
 niet voldoende is dat alleen het mensch-zijn gerijpt /
 is. (De harmonie is dan slechts in idee. <- Zij [xxx]> /
 Juist door „gerijpt” te zijn is het <- [xxx]> individu /
 de natuurlijke harmonie ontgroeid : moet hij een /
nieuwe harmonie scheppen.) De werkelijkheid /
 zoowel als de Kunst doen zien dat ook de /
 <- zien dat ook de> uiterlijkheid waarin we leven ge- /
reduceerd, zoo ver mogelijk vervolstrekt moet wor- /
 den om met het volledig-mensch-zijn (d.i. ge- /
 reduceerde uiterlijkheid en geprononceerde inner- /
 lijkheid) te harmonieeren. Zoo bouwt zich een /
nieuw schoonheidsbegrip, een nieuwe esthetiek /
 op. //

In de werkelijkheid-om-ons-heen zien we, door /
noodzaak, het domineerend natuurlijke al meer ver- ///

dwijnen. Het grillige der landelijke natuur /
 verstrakt zich reeds in de wereldstad. De natuurlijke /
 materie zien me in machine, vervoermiddel, enz. /
 reeds meer harmonisch worden met het langzaam /
 rijpende individu. Het uiterlijke leven is op weg, /
 juist door de concentratie op het materieele, om /
 boven den druk er van uit te komen. De druk /
 van het materieele doet het sentimenteele /
der-ik-heid te niet. Zoo voltrekt zich het zuive- /
ringsproces der ik-heid - die ook de vertolkster /
 van Kunst is. Eerst daarna kan gelijkwaardige /
 verhouding, evenwichtigheid, dus zuivere har- /
 monie bestaan. //

Ook de Kunst evolueerde van af het natuurlij- /
 ke tot het abstracte ; van af domineerend uit- /
 drukking van het „sentiment” te zijn tot zuive- /
re harmonie(+ beelding). Als „Kunst” kon zij zelfs de /
 werkelijkheid-om-ons-heen voòruit gaan. De /
 Schilderkunst (als meest vrije Kunst) ging /
 het meest zuiver „beeldend” voor. Literatuur en /
 Muziek, Bouw- en Beeldhouwkunst waren bij- /
 na gelijktijdig actief. Futurisme, Cubisme en /
Dadaïsme zuiverden op verschillende wijzen /
 en reduceerden het individueel gevoel, het „sen- /
 timent”, het domineeren der ik-heid. (+ Het Futurisme gaf den eersten stoot) (zie F. T. /
 Marinetti : Les mots en liberté futuristes). Zoo /
 werd de Kunst-als-beelding-der-ik-heid al /
 meer afgebroken. Het Dadaïsme houdt nog /
 steeds op „Kunst-afbraak” aan. Het Cubisme /
reduceerde de natuurlijke verschijning in de beel- ///

ding en legde zoo den grond tot het zuiver /
beeldende van het Neo-Plasticisme. De materie- /
 ziening werd hierin verdiept : vormplastiek /
opgeheven. //
 In dezen tijd moet hetgeen de Kunst bereikte /
 nog tot Kunst beperkt blijven. De uiterlijkheid /
 om-ons-heen kan zich als zuivere beelding /
 van ⟨– verhou⟩ harmonie nog niet realiseren. /
 De Kunst gaat voor, waar voorheen de /
 godsdienst voor ging. Au fond hield de gods- /
 dienst in de verwerking van het natuurlijke : in /
 de praktijk zocht zij steeds harmonie van mensch /
 zijn in en met de natuur-als-natuur, dus met /
 de onverwerkte natuur. Eveneens ⟨+ , over het algemeen,⟩ Theosofie, /
 Antroposofie --- al kenden dezen zelfs het oer- /
symbool der evenwaardigheid. Zoo kwamen /
 zij nooit tot ⟨+ beleving van⟩ gelijkwaardige verhouding, tot /
reëele, vol-menschelijke harmonie. //
 De Kunst daarentegen zocht deze in de prak- /
tijk. Zij ⟨– zocht⟩ verinnerlijkte het natuurlijke- /
 om-ons-heen steeds min of meer in de beel- /
 ding tot het ⟨+ in het Neo-Plasticisme,⟩ inderdaad niet meer domineer⟨de → t⟩. /
 Deze evenwaardigheidsbeelding kan het volle- /
 dig-mensch-zijn voorbereiden en het einde /
 der „Kunst” zijn. //
 De Kunst is gedeeltelijk in afbraak : maar /
 te vroegtijdig zou thans haar einde zijn. Haar /
wederopbouw-in-het-leven nog niet mogelijk, /
 is een andere Kunst nog noodzaak, maar met het /
oude materiaal is het nieuwe niet te bouwen. ///

⟨En toch → Zoo⟩ vallen zelfs de meest geavanceerde⟨- n⟩ /
van Futurisme en Cubisme terug tot het oude, /
min of meer of komen er niet vrij van. Grootte /
waarheden die gezegd zijn realiseren zich niet /
in hun Kunst. Het is alsof men bang is voor /
eigen consequentie. Het nieuwe blijkt niet /
rijp te zijn in hen die het lanceerden. Even- /
wel : het groote begin is gemaakt. Door dit /
begin heeft de zuivere consequentie zich toch /
kunnen manifesteren. Uit het nieuwe be- /
weeg is het Neo-Plasticisme voortgekomen : /
⟨- als zuiver beelding van materie-menschzijn in /
harmonie⟩ een geheel andere Kunst --- een /
nieuwe plastic. Als gezuiverde Kunst /
toont zij in klaarheid de algemeen geldende /
wetten waarop de nieuwe realiteit te bouwen /
is. Een algemeen geldend begrip moet gegrond /
zijn, zal „het oude” kunnen verdwijnen, „ /
het nieuwe” komen. Het moet gegrond zijn /
in gevoel en in verstand. Daarom ook heeft /
Theo van Doesburg reeds jaren geleden „De /
Stijl” in het leven geroepen. Niet om dit /
orgaan te gebruiken om „een stijl op te /
dringen”, maar om op den weg van het nieu- /
we gezamenlijk het toekomstig algemeen /
geldende te onderkennen en te verspreiden. ///

Gerealiseerd in de Schilderkunst, heeft /
het Neo-Plastisch begrip zich ook in Beeldhouwkunst /
uitgesproken (prisma(- tische)-composities van G. Van- /

\10

tongerloo). In Bouwkunst gingen eenige Archi- /
tecten homogeen met de „Nieuwe Beelding”. Zij /
zochten haar in de praktijk te stellen : theoretisch /
eèn weg gaande. Onder hen Architecten inder- /
daad (- doordrongen) overtuigd van de noodzaak /
eener nieuwe Bouwkunst „die verwerkelijk /
wat onze tijd aan geestelijke, maatschappelij- /
ke en technische vooruitgang kan aanwijzen” /
((- zie) lezing van J.J. P. Oud Febr.21). Voor het goed /
recht van het Neo-Plasticisme pleit dat het streven /
(dezer → der) geavanceerden (buiten het Neo-Plasticisme /
om) in dezelfde richting is --- zonder evenwel tot /
„consequentie” te komen. De consequentie van /
het Neo-Plasticisme schrikt af. Men vraagt /
zich de mogelijkheid (- der) eener huidige realiseering /
-als-Architectuur der Neo-Plastische idee af : /
men „schept” niet uit overtuiging. //
De huidige Architect leeft in „de praktijk van /
het bouwen” --- buiten Kunst. Zoo wil hij in dat /
bouwen het Neo-Plasticisme direct realiseeren . . . /
indien hij er voor voelt. Dat eerst noodig is /
het „als Kunstwerk” te scheppen wordt niet inge- /
zien doordat de inhoud van het Neo-Plasticisme /
niet (- [xxx]) geheel gevoeld en begrepen wordt. Het /
„Kunstwerk” moet de weg (+ zijn) tot de realiseering (- [xx]) /
(- [xx]) er van „als onze omgeving”. (- Het K) //
Het Kunstwerk kan thans niet dan op zich /
zelf staan. Voorzeker is alleen in veelheid /
van gebouwen, ([xxx] → als) stad, het Neo-Plasti- /
cisme volkomen te realiseeren. Maar (- [xxx]) ///

waardoor alles gevonden en opgelost moet /
worden, is te kostbaar of onmogelijk door de /
omstandigheden. Absolute vrijheid tot voortdu- /
rend zoeken is vereischte om in een Kunst te cul- /
mineeren. Hoe zal dit in de, op allerlei wijzen /
gebonden, gewonen bouw, in deze maatschap- /
pij, mogelijk zijn? De wil en de macht om /
de Neo-Plastische idee te verwezenlijken zou er /
moeten wezen. Een oefenschool zou gegrond moe- /
ten worden, waardoor alle eischen opgelost konden /
worden. Een technisch laboratorium, speciaal voor /
het doel, zou noodig zijn. En waarlijk is dit zulk een /
onmogelijkheid niet : thans bestaan er toch ook aka- /
demisch - overbodig omdat ze slechts reproducee- /
ren hetgeen al bestaat. Thans moet de Architect /
min of meer gehaast en min of meer gebonden een /
„Kunstwerk” maken --- op papier is de eenige voor- /
bereiding. Hoe kan hij alle nieuwe moeilijkheden /
a priori oplossen ? Een maquette in gips geeft /
geen voldoende voorbereiding voor het interieur : /
voor een in <hout of metaal → metaal of hout>, op groote schaal, is /
geen tijd en geen geld beschikbaar. De tijd zal /
<+ echter> doen wat thans reeds mogelijk zou zijn. /
Lang en verschillend zoeken zal tenslotte tot /
het volledige Neo-Plastische Kunstwerk in Ar- /
chitectuur voeren. //

Heden is „het bouwen” en „de decoratie” in de /
gewone praktijk een compromis tusschen „be- /
stemming” en „esthetische idee” of „beelding” --- /
enkel en alleen door de omstandigheden. Want, ///

onder boven genoemde voorwaarden, is het /
een met het ander te vereenigen. //

Nut en schoonheid zuiveren elkander in de Bouw- /
kunst. Zoo kon zij, ondanks haar gebondenheid ook /
van anderen aard, toch gedurende de eeuwen de /
voornaamste draagster van „stijl” zijn. Door /
noodzaak (gebondenheid aan de materie, tech- /
niek, doel, nut) was zij niet het meest geschikte /
terrein voor de beelding van het „sentiment”. /
Daardoor behield zij een meerdere objectiviteit /
(als „monumentaliteit” bekend). Anderzijds mist- /
te zij ook juist hierdoor de snelle evolutie der /
meer vrije Kunsten. //

Wel wijzigt het nut, het doel, in Architectuur /
de schoonheid. Zoo is er verschil in de schoon- /
heid van een fabriek en die van een woon- /
huis. Zelfs kan het de schoonheid beperken : /
sommige gebruiksvoorwerpen (de installatie, /
machines enz. in een fabriek ⟨+ , wielen van vervoermiddelen⟩ b.v.) kunnen /
een ronden vorm eischen waar „het rechte” /
de diepste schoonheid beeldt. ⟨+ Die ronden vorm is dan meest de ⟨- cirkel⟩ zuivere cirkel, ¬
die ver van grillige natuurlijkheid is. Steeds kan⟩ ⟨- Maar⟩ de eigenlij- /
ke Architectuur ⟨- kan⟩ dan toch alles beheerschen ; /
zekere “betrekkelijkheid” blijft steeds bestaan. //

Het ingewortelde begrip dat Architectuur /
met het driedimensionale „beeldend” zou moe- /
ten rekenen doet o. a. ook de „vlakke” beelding /
van het Neo-Plasticisme als onmogelijk /
voor Architectuur ⟨- verwerpen⟩ beschouwen. /
De Architectuur als vormbeelding te zien /
is echter een traditioneele opvatting. Het is ///

de (perspectivisch) visuele ziening van het /
verleden. In het Neo-Plastisch begrip is <- [xx]> /
 deze opgeheven. (zie mijn broch. Le Neo-Plast.) /
 De nieuwe ziening (ook reeds vóór het Neo- /
 Plasticisme) is niet van uit eèn bepaald punt : /
 zij stelt het gezichtspunt overal, en nergens bepaald. /
Zij stelt het niet gebonden aan plaats of tijd (over- /
 eenkomstig de relativiteitstheorie). In praktijk stelt zij /
 het voor het vlak (de uiterste mogelijkheid van /
 beeldingsverdieping). Zoo ziet zij de Architectuur /
 als een veelheid van vlakken : weder vlak. Deze /
 veelheid componeert zich <+ dus> (abstract) tot een vlak /
beeld. De praktijk eischt tegelijkertijd een nog /
 betrekkelijk visueel-esthetische oplossing door /
 compositie enz., wegens de betrekkelijkheid onzer /
 fysieke verplaatsing. //
 Door vlakbeelding op deze wijze te zijn eischt de /
 Neo-Plastische Architectuur de kleur, zonder welke /
 het vlak geen levende werkelijkheid voor ons is. /
 Ook om het natuurlijk aspect der materie weg /
 te nemen is kleur vereischte : de pure, vlakke, tot /
bepaaldheid gestelde (scherp begrensde, niet ver- /
vloeiende) primaire of grondkleur van het Neo- /
 Plasticisme met hare tegenstelling de niet- /
kleur (wit, zwart en grijs). De kleur wordt gedra- /
 gen door de Architectuur of wel zij heft deze op : /
 al naar eisch. De kleur strekt zich uit over de ge- /
heele Architectuur, gebruiksvoorwerpen (meubelen, /
 enz.) enz. enz. Zoo wordt, in het geheel, het een /
door het ander opgeheven. Maar zoo komt men <+ het> ///

ook in botsing met de traditionale opvatting /
 van „constructieve zuiverheid”. De idee leeft /
 nog dat constructie „getoond” moet worden. De /
 nieuwere techniek heeft echter al reeds deze idee /
 een stoot <– gegeven> tot afbreuk gegeven. Wat b.v. /
 in baksteenbouw te verdedigen was is dat in be- /
 tonbouw niet meer. Eischt het beeldende begrip /
 dat een constructie beeldend opgeheven wordt dan /
 zijn de middelen te vinden om toch aan eischen /
 en van constructie en van beelding te voldoen. -- /
 Behalve „kunstenaar” te zijn hoort slechts tot /
 Neo-Plastische Architectuur inderdaad Neo- /
Plastiker te wezen. Alle eischen moeten inder- /
daad Neo-Plastisch opgelost worden. De Neo- /
 Plastische schoonheid is een andere schoonheid /
 dan de Morpho-Plastische, zooals ook de Neo- /
 Plastische harmonie een andere - en geen harmonie /
 voor <– [x]> conventioneel gevoel is. (zie genoemde /
 broch.) //

Ook in de uiterlijkheid om-ons-heen manifes- /
 teert zich reeds een andere schoonheid --- geheel /
 buiten het Neo-Plasticisme om. In de „mo- /
 de” (costumes) b.v. zien we een voorbeeld van /
 constructie-opheffing en (natuurlijk) vorm- /
 verandering : van natuur-te-niet-doen waar- /
 bij de schoonheid niet geschaad, alleen veranderd /
 wordt. Constructieve- en esthetische zuiverheid /
gaan thans op een geheel andere wijze dan voor- /
heen samen. We zien het ook in de Kunst. /
 Voorheen eischte de (natuurlijke) beelding het ///

tonen van anatomie (constructie) terwijl dit /
in de nieuwe Kunst niet meer te pas komt. Zoo /
zal het in de Neo-Plastische Architectuur /
mogelijke zijn van de nieuwste technische vin- /
dingen partij te trekken zonder aan het beeldend /
begrip te schaden. Kunst en techniek zijn onaf- /
scheidelijk, en hoe meer de techniek zich ontwik- /
kelt, hoe zuiverder en ⟨+ meer⟩ volkomen Neo-Plastische /
Kunst gemaakt zal kunnen worden. De tech- /
niek werkt de Neo-Plastische opvatting ⟨- ook⟩ /
⟨+ zelfs⟩ reeds in de hand. Zoo eischte de baksteenbouw /
het ronde bij ruimte-overdekking, terwijl beton- /
bouw tot de rechte overdekking voert. Ook de /
constructie in enkel ijzer geeft vele mogelijk- /
heden (zie ook gen. lezing v. Oud) //
Zal te groote kostbaarheid het Neo-Plasticis- /
me in de Architectuur tegen houden? De⟨- ze⟩ /
⟨+ kosten⟩ word⟨+ en⟩ aanmerkelijk gereduceerd wanneer /
de voorbereiding door een ⟨- [xxx]⟩ speciale /
inrichting, boven genoemd, tot stand komt. /
En hoeveel wordt in Neo-Plastische Architec- /
tuur niet gespaard aan Sierkunst, Beeldhouw- /
kunst enz. Wel is de groote kostbaarheid /
dezer nieuwe Architectuur ook een der re- /
denen waarom zij voorloopig tot „het Kunst- /
werk” bepaald blijft. Toch kan heel veel van /
het Neo-Plastisch begrip reeds in de⟨+ n⟩ gewonen /
bouw gerealiseerd worden. //
Sierkunst heeft zich reeds in ⟨de → geavanceerde⟩ moderne Ar- /
chitectuur sterk gereduceerd zoodat het ⟨- [xxx]⟩ ///

geen verwondering behoeft te wekken dat /
 de Neo-Plastische haar geheel uitsluit. In /
 deze Architectuur is de schoonheid geen „aan- /
 hangsel” meer, maar in de Architectuur zelf. /
 „Sierkunst” heeft zich verdiept. Evenals de /
 Beeldhouwkunst. De(+ ze) gaat op in de inrichting, /
 (meubelen, enz.) Zoo worden gebruiksvoorwer- /
 pen etc. in hun elementaire vorm schoon : /
 dus door zich-zelf. <- Zij maken [xxx][xxx] /
 [xx] Architectuur [xxx][xxx][xxx] [xxx] /
 kleuren) En toch zijn zij weder niets op-zich-zelf : /
 zij maken slechts deel uit van de Architectuur, /
 zoowel door vorm als door kleur. //
 In het vertrek <- zijn) wordt de ledige ruimte „ /
 tot bepaaldheid gesteld” door de z.g. „meubelen”, /
 en deze zijn weder in verband met de indeeling /
 van het vertrek omdat het eèn tegelijk met /
het andere gemaakt wordt. Het plaatsn /
 van een kast is van even groot gewicht als haar /
 vorm en kleur, en dit alles is weer even be- /
 langrijk als het maken van het vertrek. <- [xxx] /
 <- [xxx] Architect, Beeldhouwer en Schilder, /
in hun essentieel wezen, brengen alles <te sa- /
 men → gezamenlijk) tot stand of vereenigen zich in een /
persoon. //
 Het Neo-Plastisch begrip dat de voorwerpen /
 van gebruik enz. zich <[xxx] → moeten) oplossen in het /
 geheel en ook zich onderling <+ moeten) opheffen, is ge- /
 heel in strijd met zekere moderne bewegingen /
 welke de gebruiksvoorwerpen <- juist [xxx][xxx] /
 [xxx][xxx][xxx][xxx][xxx][xxx][xxx] // /

juist „à part” stelt als „kunstvoorwerpen”. /
 Zoo willen zij de Kunst tot „gemeenschaps- /
 kunst” maken, „in het leven stellen”. Inderdaad /
 is het niet anders dan het „schilderij” of het „beeld- /
 houwwerk” maken ---- op een onzuivere wijze, daar /
 „Kunst” vrijheid eischt. Door zulke bewegingen kan /
 <- [xxx][xxx]> de uiterlijkheid-rond-om-ons nooit /
 „vernieuwing” ondergaan : de aandacht die haar /
 toekomt wordt verbrokken in het detail. <- Zij [xxx]/
 [xxx][xxx][xxx][xxx][xxx][xxx]> Dergelijk /
 streven doet schade : ook aan zuivere schilder- /
 kunst, als het gebruik maakt van zuiver beel- /
 dende elementen. Het past deze schilderkunst dan „decora- /
 tief” <+ toe waar zij> <- in plaats van> zuiver beeldend <- [xxx]> is. Het /
 Neo-Plasticisme leent zich (door haar vlakheid) /
 <- slechts> schijnbaar tot decoratie, maar <- [xxx]> in- /
 derdaad bestaat het „decoratieve” <+ niet> voor het Neo- /
 Plastisch begrip. //

Zoo is <- schijnbaar> van uit Schilderkunst /
 <+ ook> over <- Architectuur> Bouwkunst in Beeldhouw- /
 kunst geoordeeld : het is mogelijk, omdat zij /
 in Architectuur een geheel vormen. Boven- /
 dien : wel is de Neo-Plastische Esthetiek uit /
 de Schilderkunst voortgekomen, maar een- /
 maal begrip geworden, geldt zij voor alle Kunsten. //

maart '22 ///